

ועל גירי הצדק "ועלינו"

The word "ועלינו" in the opening line of the ברכה of על הצדיקים appears to be misplaced. On what basis is it appropriate for us to place ourselves in the category of: Early versions of the ברכה of על הצדיקים, חסידים, זקני עמך, סופריהם, פליטת סופריהם, זקני עמך, חסידים, צדיקים ברכה: "ועלינו" do not include the word: "ועלינו" in the ברכה:

- 1- על גירי הצדק יהמו רחמיך ותן לנו שכר טוב עם עושי רצונך. בא"י מבטח לצדיקים.
- 2- על ישראל עמך יהמו רחמיך ותן לנו שכר טוב עם עושי רצונך. בא"י מבטח לצדיקים.
- 3- תרחם על זקני עמך בית ישראל ועל הגרים גירי צדק וישמחו בך בוטחי בך. בא"י מבטח לצדיקים.
- 4- על הצדיקים ועל החסידים ועל גירי הצדק יהמו רחמיך ה' אלקינו ותן להם שכר טוב עם עושי רצונך. בא"י משען ומבטח לצדיקים.

The סדר רב עמרם גאון does not include the word:

סדר רב עמרם גאון סדר תפילה- על הצדיקים ועל החסידים ועל גירי הצדק יהמו נא רחמיך ה' אלקינו ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמהם ולעולם לא נבוש. ברוך אתה ה' משען ומבטח לצדיקים.

The סידור of רב עמרם גאון is one of the first סידורים to include the word as part of the ברכה:

סידור רב עמרם גאון פט ד"ה ברוך אתה- על הצדיקים ועל החסידים ועל זקני עמך בית ישראל ועל פליטת סופריהם ועל גירי הצדק ועלינו יהמו נא רחמיך ה' אלקינו ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך ושים חלקנו עמהם ולעולם לא נבוש כי בך בטחנו. בא"י משען ומבטח לצדיקים.

The circumstances under which the word entered the ברכה is a mystery. It is possible that it was added to the ברכה because "עלינו" was a need that was always a part of שמונה עשרה. However, the request for fulfillment of that need may at first have been included in a different ברכה and then moved to the ברכה of על הצדיקים. That is what we find in מנהג ארץ ישראל. In that מנהג, the ברכות of על הצדיקים, בונה ירושלים, and שמע קולינו follow each other² and share a common theme; i.e. רחמים. According to מנהג ארץ ישראל and the סידור of רב סעדיה גאון, the request for "עלינו" is part of the ברכה of בונה ירושלים and not על הצדיקים.

1. Professor Uri Ehrlich in an article entitled: מנהג ארץ ישראל published in קובץ קטעים נוספים מפלת שמונה עשרה על פי מנהג ארץ ישראל, Volume 19, על יד.

2. The ברכה of בונה ירושלים was not a separate ברכה but was included as part of the ברכה of בונה ירושלים.

1- רחם ה' אלקינו רחמיך הרבים עלינו ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך. ברוך אתה ה' אלקי דויד ובונה ירושלים.

2- רחם ה' אלקינו ברחמיך הרבים עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך קנא לביתך ולהיכלך. ברוך אתה ה' אלקי דויד ובונה ירושלים.

3- רחם ה' אלקינו ברחמיך הרבים עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל היכלך ועל מקדשך ועל מעונך. ברוך אתה ה' אלקי דויד בונה ירושלים

רב סעדיה גאון- רחם ה' אלקינו עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל היכלך ועל מעונך ועל ציון משכן כבודך ובנה ברחמיך את ירושלים. ברוך אתה ה' בונה ירושלים.

The opening of the ברכה of בונה ירושלים is different as well. It begins with the words:

רחם ה' אלקינו ברחמיך הרבים עלינו. We can date the move away from the wording in

because the סדר רב עמרם גאון includes different opening words:

סדר רב עמרם גאון סדר תפילה- על ירושלים עירך ברחמים תשוב ושכון בתוכה כאשר דברת ובנה אותה בנין עולם בימינו. ברוך אתה ה' בונה ירושלים.

מחזור ויטרי and רב עמרם גאון who lived between the time of רבינו שלמה ברבי נתן provides in his סידור that the word "עלינו" appear both in the ברכה of על הצדיקים and in the ברכה of בונה ירושלים. His סידור confirms that a change in the language of the two ברכות was developing during his era. We can then surmise that when the opening words to the ברכה of בונה ירושלים were changed to ולירושלים עירך, the word עלינו was removed from the ברכה of בונה ירושלים but was left in the ברכה of על הצדיקים:

רבינו שלמה ברבי נתן- על הצדיקים ועל החסידים ועל גירי הצדק ועלינו יהמו רחמיך ה' אלקינו ותן שכר טוב לצדיקים עושי רצונך ואל נבוש. בא"י משען ומבטח לצדיקים. רחם עלינו ה' אלקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש. ברוך אתה ה' בנה את ירושלים.

It can further be argued that the connecting letter "ו" that appears before the word:

ולירושלים was inserted after this change occurred. The "ו" was added to remind us that the theme of רחמים that permeates the ברכה of על הצדיקים is also part of the theme of the ברכה of בונה ירושלים.

This newsletter would be incomplete if the sources that show that the ברכה of שמע

according to מנהג ארץ ישראל were not provided:

3- שמע ה' אלקינו בקול תפילתינו ורחם עלינו ועשה מהרה את בקשתינו. ברוך אתה ה' שומע תפלה.

4- שמע ה' אלקינו קול תפילתינו חוס ורחם עלינו כי א-ל חנון ורחום אתה לבדך נקראתה. ברוך אתה ה' שומע תפלה.